

Zagovaranje uspostavljanja adekvatnog modela učešća studenata/ica u procesu donošenja odluka i osiguranju kvaliteta u visokom obrazovanju

OPA US EMBASSY
SARAJEVO
OFFICE OF PUBLIC AFFAIRS

ACIPS

Asocijacija Alumni Centra za
interdisciplinarne postdiplomske studije

Brošuru sastavili/e:

Gorana Mlinarević, Neven Anđelić, Danijela Dugandžić, Slaviša Raković
i Mia Sidran, Haris Abaspahić, Nejra Nuna Čengiće

Novembar, 2005.

Sadržaj

Uvod	7
Zagovaranje	8
Kako se zagovara?.....	8
Tri su tipa zagovaranja.....	9
Zastupanje.....	9
Mobilizacija.....	9
Osnaživanje	10
Planiranje zagovaranja	11
Zašto planirati?.....	11
Šta želite postići?.....	11
Koji su Vam ciljevi?.....	11
Koji su Vam operativni ciljevi?.....	11
Koja je Vaša ciljna grupa/publika?.....	12
Koja je Vaša ključna poruka?	12
Zagovaranje uključuje lobiranje!.....	12
Lobiranje	12
Lobiranje preko pisma.....	13
Neposredno (face to face) lobiranje.....	13
Odlučivanje o zagovaračkim aktivnostima	14
Kada djelovati?.....	15
Ko treba djelovati?	15
Saradnja: ko nam može pomoći?	15
Ostala publika: ko su interesni partneri?	16
Bitno je i da se privuče pažnja medija..	16
Paziti na vanjsko okruženje	16
Strategija zagovaranja.....	16
Ostale stvari koje treba razmotriti.....	17
Dodatne aktivnosti koje možete preuzeti.....	17
Najzad	17
Bibliografija	18

ADEKVATAN MODEL UČEŠĆA STUDENATA U PROCESU DONOŠENJA ODLUKA I OSIGURANJU KVALITETA NA SARAJEVSKOM UNIVERZITETU

Uvod.....	20
Metodologija.....	22
Glavni nalazi	22
Učešće studenata u visokom obrazovanju, najbolje prakse	23
Preporuke i prednosti ponuđenih modela	24
Državni nivo	24
Učešće studenata u upravljačkim tijelima visokog obrazovanja	24
Sistem unija studenata.....	25
Sistem osiguranja kvaliteta i Agencija za akreditiranje	25
Neformalno učešće studenata u upravljanju visokim obrazovanjem na državnom nivou	26
Nivo univerziteta	26
Učešće studenata u upravljačkim tijelima univerziteta.....	27
Savezi/Unije studenata.	27
Sistem osiguranja kvaliteta i vlastita procjena	28
Nivo fakulteta	29
Učešće studenata u upravljanju fakultetima	29
Unije studenata na fakultetima.....	29
Sistem osiguranja kvaliteta i studentsko učešće na nivou fakulteta.....	30
Prednosti ponuđenog modela	30

ACIPS INFO

Ko smo mi?	33
Zašto ACIPS?	33
Osnovne aktivnosti.....	34
Partneri	34
Članovi/ce	34

Ova brošura je rezultat istinske želje ACIPS-a (*Asocijacije Alumni Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije*) da kroz projekat **“Kampanja zagovaranja uspostavljanja adekvatnog modela učešća studenata u procesu donošenja odluka i osiguranju kvaliteta u visokom obrazovanju”** pomogne onima koji učestvuju u životu obrazovnih institucija u BiH i koji žele raditi na unaprijeđenju istih, kao i na promociji i zagovaranju većeg i kvalitetnijeg učešća studenata/ica u procesima odlučivanja. Ovaj projekat ACIPS implementira uz podršku *Ureda za javne poslove Ambasade Sjedinjenih Američkih Država (US Embassy Office of Public Affairs)*

Uvođenje sistema osiguranja i kontrole kvaliteta predstavlja jedan od ciljeva propisanih u Bolonjskoj deklaraciji ratificiranoj od strane Bosne i Hercegovine 2003. godine. Od stvaranja Bolonjske deklaracije, uloga studenata u osiguranju kvaliteta postaje tema razgovora na institucionalnom, državnom i međunarodnom nivou, te se u tom smislu sve više ističe partnerstvo studenata u provođenju zadatih reformi. Svrha projekta je povećati svjesnost i educirati aktiviste/istice iz studentskih organizacija o važnosti uvođenja adekvatnog modela studentskog učešća u kontroli i osiguranju kvaliteta u visokom obrazovanju. Projekat također ima za cilj ojačati lobiste i lobistice unutar studentskih organizacija i njihovu sposobnost da usvoje nove metode zagovaranja i surađuju sa drugim relevantnim institucijama.

ACIPS će u sklopu projekta organizirati i šest (6) jednodnevnih radionica na šest (6) različitih univerziteta u BiH na kojima će se ova brošura promovirati i raditi na osnovnim metodama lobiranja i zagovaranja. Nadalje, ACIPS je kreirao i web grupu unutar ACIPS web stranice (www.acips.ba/advocacy) na kojoj postoji forum za sve zainteresirane strane projekta, kao i prostor na kojem će biti dostupni svi relevantni dokumenti i materijali za uspješnu kampanju zagovaranja. U tom smislu ACIPS Vas poziva da doprinesete aktivnostima i koristite sve ovdje ponuđene načine kako bi zajedno pokušali unaprijediti visoko obrazovanje u BiH.

Osim što sadrži objašnjenje pojmova zagovaranja i lobiranja, ova brošura također promovira studiju pod nazivom: “Adekvatan model učešća studenata u procesu donošenja odluka i osiguranju kvaliteta na Univerzitetu u Sarajevu” (januar, 2005. g.), koju je izradio ekspertski tim ACIPS-a, s ciljem da doprinese gore spomenutim reformama. Izradu studije finansijski i tehnički podržao Fond otvoreno društvo BiH.

Zagovaranje

Zagovaranje (*engl. advocacy*) se može definirati kao praktična upotreba znanja u svrhe socijalnih promjena. Ove promjene mogu biti usmjerene ka državnim politikama, zakonima, procedurama ili ponekad prema samima sebi. Zagovaranje je, dakle, čin davanja podrške nekom pitanju i uvjeravanje nositelja/ica moći da trebaju djelovati kako bi podržali pitanje koje se zagovara. Ova definicija govori u stvari o tome da je zagovaranje **proces**, a ne jednosmjerna aktivnost. Po ovoj definiciji je jasno i da je zagovaranje **svrsishodan proces usmjeren ka postizanju specifičnih rezultata**.

Zagovaranje predstavlja animiranje i mobiliziranje zajednice.

Ono počinje od male grupe ljudi koji dijele zabrinutosti oko određenog problema i spremni su posvetiti vrijeme, svoju stručnost i raspoložive resurse da bi došli do željene promjene

Kako se zagovara?

Zagovara se kroz **zagovaračku kampanju** koju čine aktivnosti usmjerene ka stvaranju podrške za neko pitanje ili prijedlog.

Što su pojedinci ili zajednice (asocijacije građana) angažiranije, veća je vjerovatnoća da će kampanja biti uspješna. Ukoliko zagovaranje o konkretnom pitanju i ne bude uspješno, postoji šansa da će sam proces zagovaranja otvoriti nove mogućnosti učešća u razvijanju demokratskog procesa.

Osobe u čiju korist se zagovara zovu se **korisnici/e** (*engl. beneficiaries*). Oni koji rade zagovaračke kampanje zovu se **zagovarači/ice** (*engl. advocate*). Oni na koje se kampanjama utiče nazivaju se **mete** (*engl. targets*).

Postoje tri vrste aktivnosti koje zajedno podrazumijevaju zagovaranje:

- a) **Zastupanje:** govoriti u svoje ili tuđe ime u javnosti
- b) **Mobilizacija:** ohrabrivanje drugih da govore u javnosti zajedno sa vama
- c) **Osnaživanje:** omogućiti drugima da znaju da imaju pravo govoriti u javnosti i da imaju pravo da ih se čuje

Tri su tipa zagovaranja

1. Zastupanje

Korisnici/ce dijele informaciju (brigu) sa zagovaračima

Zagovarači predstavljaju brigu korisnika

Zagovarači kontaktiraju mete

Dobro planirano zastupanje je posebno bitno kada korisnici/ce nisu u mogućnosti da se sami/e predstavljaju ili kada je jedna osoba glasnogovornik/ca cijele grupe ljudi. Osoba koja je izabrana mora ispravno izraziti interese onih u čije ime zagovara. U ovim slučajevima je najvažnije osigurati da su osnovni principi zagovaranja (etika i legitimitnost) zadovoljeni.

2. Mobilizacija

Korisnici/ce dijele informaciju (brigu) sa zagovaračima

Zagovarači /ce mobiliziraju druge za podršku

Podržavatelji/ce kontaktiraju mete

Mobilizacija u stvari znači, ništa drugo nego uključivanje drugih u vaše aktivnosti i to na način da se oni ohrabre da podržavaju ono za što se vi borite i da zatim poduzmu aktivnosti u smjeru ispunjenja vaših ciljeva. Mobilizacija je u biti: širenje baze podrške, šireći je od onih koju su direktno pogođeni problematikom do uvjeravanja drugih da se ta problematika tiče i njih.

Mobilizirati druge je bitno iz nekoliko razloga:

- Brojnost osoba koje zagovaraju je bitna, posebno ako sve osobe zagovaraju zajedničku stvar
- Rad sa drugima ili drugim grupama umanjuje rizik da je ono što zagovarate kontroverzno
- Možete postići društvene promjene tako što ćete popularno mišljenje izmi-

jeniti podizanjem javne svijesti, čak i ukoliko se ista promjena ne dogodi unutar vlade i državnog sistema.

3. Osnaživanje

**Korisnici/ce dijele informaciju (brigu) sa zagovaračima
Zagovarači/ce osposobljavaju i osnažuju korisnike/ce
Korisnici/ce kontaktiraju mete**

Predstavljanje i mobilizacija omogućavaju ljudima da otkriju kako mogu biti aktivni politički akteri. Zagovaranje pomaže ljudima da jednostavnije nađu načine pomoću kojih mogu utjecati i na politike i na praksu u isto vrijeme. Također, u tom procesu zagovarači/ice mogu uvidjeti kakva su stajališta vlada, lokalnih vlasti, ali i bliže okoline.

Ovaj proces je i vrlo oslobađajući jer na neki način oslobađa osobnu energiju i snagu svake osobe koje je uključena u proces. Ovo se posebno odnosi na članove/ice grupa koje su tradicionalno marginalizirane.

Još jedan bitan rezultat ovog procesa je da, ohrabrujući individue da uzmu učešće i igraju bitniju ulogu u razvoju politika i prakse, omogućava stjecanje neke vrste vlasništva nad postignutim promjenama. Ljudi ohrabreni kroz ove procese radikalno mijenjaju mišljenje o svom mjestu u zajednici i prepoznaju da imaju prava koja mogu aktivno koristiti. Na kraju, ovi procesi ohrabruju ljude da se sukobe sa tradicionalnim ulogama države i društva, ali ih i uvjeravaju da imaju, kako odgovornosti tako i prava.

Sve tri navede aktivnosti se mogu raditi u isto vrijeme, budući da se u normalnim uvjetima ove aktivnosti često prepliću.

Zagovaranje traži požrtvovanost, strpljenje, uključenost, a često zahtjeva i sto-postotno davanje, timski rad, komunikaciju i otvorenost!

Zagovaranje je proces koji je kreiran da utječe na socijalne promjene.

Sastoji se od serija aktivnosti koje su poduzete sa ciljem da mijenjaju politike, praksu i stavove.

Zagovarači/ice koji nastoje da poboljšaju stanje u društvu prihvataju i rizik da ništa ne promijene.

Planiranje zagovaranja

Zašto planirati?

Zato što bez unaprijed isplaniranih aktivnosti i strategija za djelovanje i razmišljanja o unutrašnjim i vanjskim utjecajima nema efikasnog zagovaranja. Osnovna pitanja na koja trebate odgovoriti kada razvijate plan za zagovaranje su:

- Šta želite postići svojim radom?
- S kim morate komunicirati da to postignete ?
- Koji su najbolji načini komunikacije sa svakom od izabranih meta?
- Ko treba poduzeti koju akciju?
- Kada trebate djelovati ili promijeniti strategiju?

Šta želite postići?

Koji su Vam ciljevi?

Prvi korak je odlučiti koji je **ukupni cilj zagovaranja**. Bitno je uvijek razložiti ciljeve na manje komponente/ciljeve kako bi ih učinili ostvarljivim i kako bi njima lakše upravljali. Najveća greška kada su Vam ciljevi preambiciozni.

Koji su Vam operativni ciljevi?

Operativni ciljevi su koraci koje trebate poduzeti kako bi postigli Vaš ukupni cilj. Ovi ciljevi bi trebali, u stvari, pokazivati koje politike, prakse i stavove želite mijenjati pomoću zagovaranja. Treba **napraviti razliku između dugoročnih i kratkoročnih ciljeva**; između **sadržajnih** (npr. promjene unutrašnje politike) i **procesnih** (npr. izgradnja osjećanja zajedništva među ljudima)

Ovi ciljevi mogu biti izraženi na dva načina: negativno, tako što želite zaustaviti određene prakse ili probleme koje ste prepoznali, ili pozitivno, tako što zahtjevate određenu akciju ili npr. donošenje nekog zakona.

Bitno je da su Vaši ciljevi što jasniji, da su mjerljivi, ostvarljivi, da su realistični i da mogu biti implementirani u jasnom vremenskom periodu.

Koja je Vaša ciljna grupa/publika?

Efektivno zagovaranje zahtjeva da se obratite pravim ljudima. Prema tome, uložite neko vrijeme u definiranje ko su te osobe. U tom smislu, može se reći da imate dvije ciljne grupe:

- **Primarna ciljna grupa** - ljudi koji imaju moć da naprave promjene koje želite
- **Sekundarna ciljna grupa** - to su oni koji utječu na Vašu primarnu ciljnu grupu da poduzme akcije koje Vi želite

Efektivno javno zagovaranje zahtijeva jasnu predstavu o tome ko je ciljna publika i kakav je pristup područjima gdje se na njih može utjecati.

Koja je Vaša ključna poruka?

Da bismo došli do različite publike moramo kreirati i dizajnirati **set ubjedljivih poruka**. U pristupu različitim primateljima osnovno je prilagoditi poruku kako bi bila prepoznata i u potpunosti shvaćena. Vaša poruka mora sadržavati dvije osnovne komponente:

- Pozivanje na ono što je ispravno
- Pozivanje na interese same grupe kojoj se obraćate

Zagovaranje uključuje lobiranje!

Zagovaračke kampanje veoma često obuhvataju konkretno **lobiranje kod donositelja i donositeljica političkih odluka**. Lobiranje je veoma složen i osjetljiv zadatak i mora mu se pristupiti spremno, kao, uostalom, i svim zadacima u procesu zagovaranja.

Lobiranje

Lobiranje je engleska riječ (**engl. lobbying**). Izvedena je od riječi lobby što znači predvorje. U anglo-saksonskoj tradiciji ova riječ također znači predvorje Donjeg doma Parlamenta. U tom predvorju su oni koji su htjeli da se neko pitanje riješi u njihovu korist čekali narodne zastupnike (parlamentarce/ke) i uticali na njih (tj. lobirali) povodom pitanja za koje su zainteresirani.

Dakle, **lobiranje je pojam koji uključuje aktivnosti utjecaja na donosioce odluka, kako političkih, tako i svih za koje su zajednica ili pojedinci/ki zainteresirani.** Lobiranje je ciljna aktivnost i uglavnom se sastoji od direktnog uticaja na donosioce i donositeljice odluka.

Postoje dva načina lobiranja, takozvano **lobiranje preko pisma te neposredno (face to face) lobiranje.**

Lobiranje preko pisma

Lobiranje u pisanoj formi sastoji se od pisanja pisama donosiocima i donositeljicama odluka. Ovim putem se njima predočava koje su povoljnosti ukoliko donesu odluku tako da ona zadovolji lobiste i lobistice, ali i širu javnost. Kako donosioci i donositeljice odluka nisu voljni čitati duga pisma i izvještaje, uputno je u što manje riječi reći što više. U zavisnosti od pitanja koje se lobira piše se i pismo donosiocima i donositeljicama odluka. Pismo kojim se lobira treba sadržavati:

- Jasno **definiranu poruku** donosiocima i donositeljicama odluka
- **Dokaz kredibiliteta** lobista i lobistica te njihovu vezu sa onima koje zastupaju
- Objašnjenje **kompetentnosti i moći donosica i donositeljica odluka**, tj. zašto se baš njima lobisti i lobistice obraćaju

U pismu lobiranja treba biti što jasniji i treba navesti:

- Najviše **tri argumenta** o tome zašto je bitno pitanje o kojem se lobira
- Nakon što se navedu ovi argumenti treba ponoviti **ključnu poruku** pisma lobiranja
- Na kraju treba navesti **šta se** od donosioca/donositeljica odluka konkretno **traži**, tj. koje mjere oni/e trebaju poduzeti

Poželjno je da pismo lobiranja bude pisano u tonu ljubaznosti i poštivanja onoga kome se obraća. Treba biti što je moguće politički korektniji. Konačno, pismo lobiranja ne treba bi trebalo biti duže od dvije stranice.

Neposredno (face to face) lobiranje

Neposredno lobiranje je mnogo složenije od lobiranja u pisanoj formi, no ono je svaka-ko znatno efektivnije. Iako neposredno lobiranje zahtjeva od lobista i lobistica da djeluju u

prostoru onih koji donose odluke, što je ponekad veoma stresno, ipak je veća mogućnost da se postigne ono što se želi kada se direktno razgovara sa nosiocima moći, nego preko pisma.

Prije nego što se počne sa neposrednim lobiranjem neophodno je pripremiti **plan akcije**.

Taj plan treba da sadrži odgovore na pitanja:

- **Ko će prisustvovati sastanku.** Podijeliti zadatke timu prema njihovim sposobnostima i znanjima. Lobi-tim treba da se sastoji od dvije najспособnije osobe u timu
- **Koja je ključna poruka** donosiocima odluka. Poželjno je razviti plan potencijalnih pitanja lobistima i lobisticama koja bi proistekla iz njihova dijaloga sa onima koji donose odluke te mogu dati odgovore na njih.
- **Ko ima koju ulogu u lobi timu.** Uvijek jedna osoba treba započeti i završiti sastanak. Također, u timu uvijek jednoj osobi treba dati zadatak da pazi da diskusija ne ode daleko od pitanja za koje se lobira (engl. **sweeper**), kao i osobu koja će sve relevantne podatke saopštiti donosiocu i/ili donositeljici odluka (engl. **feeder**)

Prilikom neposrednog lobiranja lobisti/ice mogu očekivati da će njihovi argumenti biti odbačeni te da oni koji odlučuju neće biti voljni da prate isti pravac i rezultat diskusije koji su očekivali. Zato prije samog sastanka **treba dogovoriti minimum na koji se pristaje** ako bude došlo do toga da se moraju raditi kompromisi. U samom nastupu pred donosiocima odluka treba biti opušten, ali i pristojan. **Izlaganje bi moralo biti jasno, čvrsto argumentirano i nipošto predugo** da ne bi zamorilo one koji slušaju.

Nakon što se ovakvi sastanci obave poželjno je uputiti osobama koje su Vam pomogle ili podržale pismo zahvalnosti u kojem navodite da su doprinijeli rješenju nekog problema, implementaciji projekta ili nekoj reformi. Ovakve geste imaju skoro uvijek pozitivne rezultate i nekada osobe mogu uraditi i više nego ste očekivali od njih samo zato što ste im pokazali zahvalnost.

Odlučivanje o zagovaračkim aktivnostima

Prije nego krenete u lobiranje Vi trebate imati jasnu sliku o tome što želite reći i kome to želite reći. Dakle, bitno je donijeti odluku o tome kakve ćete komunikacijske kanale

koristiti sa odabranim ciljnim grupama. Vi, na primjer, možete odlučiti da predstavljate Vaše korisnike/ce tako što ćete za njih napisati pisma ili u njihovo ime lobirati državne službenike/ce. Također možete mobilizirati javnost tako što ćete organizirati kampanju ili demonstracije. Na kraju, možete i odlučiti da osnažite korisnike/ce i na taj način im pomognete da komuniciraju sa odabranim ciljnim grupama sami.

Kada djelovati?

Kada znamo sa kojim ljudima komuniciramo i na koje načine komuniciramo, jako je bitno da se to dogodi pravovremeno. Neka vrsta vremenskog okvira i održavanje **vremenskog plana** Vam može pomoći da uvijek djelujete u pravo vrijeme. Koristite javne događaje kako bi upoznali prave ljude i iskoristili priliku da im spomenete neke od Vaših aktivnosti. Također je bitno sve ove aktivnosti provoditi stalno i paralelno jedno sa drugim.

Ko treba djelovati?

Kada znate koje akcije želite provesti i koje su to akcije dio Vašeg plana zagovaranja trebali bi odrediti koje su to osobe zadužene za svaku od aktivnosti. U ovom trenutku morate izbalansirati Vaše želje tako da odlučite da li želite da Vaša organizacija bude zagovarač (da predstavlja), da li želite da dobijete podršku od drugih koji će komunicirati u ime Vaših korisnika/ca (mobilizacija) ili želite omogućiti Vašim korisnicima/cama da zagovaraju sami/e (osnaživanje). Ove odluke ćete najlakše donijeti ukoliko dobro odredite svoju ulogu u ovom procesu.

Saradnja: ko nam može pomoći?

- Koje su još organizacije i grupe zabrinute istim pitanjem?
- Koje su prednosti i nepogodnosti stvaranja koalicije sa svakom od njih?
- Možete li raditi s njima?
- Kako ih možete uključiti kao saveznike po ovom pitanju?

Ostala publika: ko su interesni partneri?

Kako bi definirali interesne partnere pokušajte odgovoriti na ova pitanja:

- Ko su mogući korisnici onoga što pokušavate postići? (Da li bi oni mogli biti aktivirani pri prenošenju poruke?)
- Ko su eventualni gubitnici? (Kakvi će biti njihovi argumenti? Koji su vaši pro-argumenti?)

Bitno je i da se privuče pažnja medija..

Tako postoji mogućnost da se neke osobe iz javnog života, koje nisu nužno političari i biznismeni, zainteresiraju za promicanje ideja društvenih promjena o nekom pitanju. No, prilikom medijskog nastupa oni koji provode zagovaračku kampanju moraju paziti da pažljivo prezentiraju informacije vezane za pitanje koje se zagovara kako ne bi izgubili povjerenje javnosti. Pored medijske promocije zagovaranja poželjno je da zagovarački tim ima **pripremljen promotivni materijal** (postere, letke, vodič kroz zagovaračku kampanju itd)

Paziti na vanjsko okruženje. Razmislite o tome:

- Kakve su realnosti zagovaranja u postojećem političkom kontekstu?
- Koje su političke mogućnosti, rizici i ograničenja mogući?
- Koji se događaji dešavaju u društvu, a koji mogu utjecati na taktike i efektivnost strategije?

Strategija zagovaranja

Na kraju svih ovih koraka bićete u mogućnosti da sastavite odličnu **strategiju zagovaranja** koja će sadržavati:

- svojevrsnu **mapu** koja će Vas voditi i usmjeravati Vas i podsjećati Vas gdje idete
- **listu prioriteta** koja Vam pomaže da napravite izbore između različitih aktivnosti i pokazivati Vam kada određene akcije trebate poduzeti

- **knjigu aktivnosti** koju vodite i koja Vam pokazuje kako ste postigli Vaše ciljeve u proteklim mjesecima i godinama i pomagati Vam da evaluirate Vaš napredak

Ostale stvari koje treba razmotriti:

- **Sredstva:** šta već posjedujete, tj. koja sredstva su Vam dostupna?
- **Jazovi:** šta još trebate razvijati? Koje su Vam slabe tačke?
- **Lični utisci:** šta Vi lično osjećate o svom zadatku?

Dodatne aktivnosti koje možete poduzeti su:

- Demonstracije, masovne akcije podržavatelja, peticije itd.
- Formiranje alijansi i koalicija, umrežavanje saveznika/ca itd.
- Pravne akcije: korištenje domaćih zakonskih akata, korištenje međunarodnih mehanizama, žalbe, pokretanje sudskih postupaka itd.

Najzad...

Bez obzira na sve gore spomenuto Vi možete Vašu strategiju zagovaračke kampanje i lobiranja mijenjati s obzirom na promjene koje se dogode mimo Vašega plana. Bitno je imati na umu kolika je **važnost planiranja zagovaračke kampanje i lobiranja** i zašto je potrebno planiranju posvetiti određeno vrijeme. **Različite faze planiranja zagovaračke kampanje i lobiranja**, od postavljanja ciljeva do biranja načina na koji ćete ih postići, moraju biti vidljive i odijeljene jedna od druge. Korištenje **Vašeg plana** će Vam pomoći da donosite odluke i pratite svoj progres i uspjehe. Tokom zagovaračke kampanje **bitno je raditi stalnu evaluaciju uspješnosti zagovaračkog procesa**. Evaluacija zagovaračke kampanje obuhvata procjenu ostvarljivosti ciljeva zagovaranja, pouzdanost podataka koji se u toku kampanje primaju ili odašilju, stepen angažiranosti i uključenosti zagovaračkoga tima te procjenu prepreka sa kojima se organizacija koja zagovara suočava.

Cilj ove brošure bio je da sve zainteresirane za direktno učešće u promjenama u bosansko-hercegovačkom društvu upozna sa osnovama zagovaranja i lobiranja. Učešće stude-

nata/ica u procesu odlučivanja i osiguranja kvaliteta na bh. univerzitetima je od velike važnosti i mora postati predmetom zagovaračkih aktivnosti. U nastavku brošure nalazi se rezime rada ACIPS ekspertskeg tima na temu studentske participacije na Univerzitetu u Sarajevu u procesu odlučivanja i utjecaja na promjene u kvalitetu studiranja.

Bibliografija

- Human Rights Advocacy Workbook by Lindsay Judge and Miranda Kazantzis. International Council of Voluntary Agencies et al. 2000
- Vodič za zakonodavno zagovaranje: promocija ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. Global Rights. 2005
- Priručnik za učesnike/ce: trening za opštinske/općinske službenike za pitanja mladih. GTZ. 2005

ADEKVATAN MODEL UČEŠĆA STUDENATA U PROCESU DONOŠENJA ODLUKA
I OSIGURANJU KVALITETA NA SARAJEVSKOM UNIVERZITETU
(rezime)

Pripremili:

Mia Sidran, Haris Abaspahić i Nejra Nuna Čengić

Uvod

Berlinski kominike putem kojeg se ministri evropskih zemalja obavezuju “davanju podrške razvoju osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja na institucionalnom, državnom i evropskom nivou”¹ službeno priznaje pitanje kvaliteta visokog obrazovanja i ulogu institucija visokog obrazovanja u promoviranju i osiguranju kvaliteta unutar bolonjskog procesa.² Različiti modeli osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja postoje širom Evrope i razlikuju se po svojim formalnim postavkama, kriterijima i metodologijama.

Od potpisivanja Bolonjske deklaracije, uloga studenata u osiguranju kvaliteta postaje tema razgovora na institucionalnom, državnom i međunarodnom nivou. Na ministarskom samitu u Pragu, učešće studenata je prepoznato kao jedna od važnih tema za buduće razgovore unutar bolonjskog procesa, a Ministarstvo obrazovanja Norveške je preuzelo zadatak organiziranja narednog seminara. To je razlog zašto se više od 100 predstavnika, kojima je domaćin bilo Ministarstvo obrazovanja i istraživanja Kraljevine Norveške, okupilo juna 2003. godine u Oslu.³ Svi zaključci ovog seminara su potcrtali potrebu jačanja mjesta studenata unutar tijela koja su zadužena za donošenja odluka, kao i studentskih asocijacija.

Na mnogim univerzitetima sa razvijenim sistemom osiguranja kvaliteta u kulturi i obrazovanju, studenti su sada viđeni kao ključni partneri u osiguranju kvaliteta obrazovanja. “Studenti su ti kojima je obrazovanje prvenstveno namijenjeno, oni su ti koji se moraju s njim nositi svakodnevno tokom nekoliko godina. Ovo ih čini pravim stručnjacima u oblasti osiguranja kvaliteta; studenti najbolje poznaju svoje (idealno) obrazovanje i kako bi trebalo izgledati okruženje obrazovanja”⁴. Kao takvi, oni imaju iskreni interes u procjeni visokog obrazovanja.

¹ “Realizing the European Higher Education Area”, (trans.) Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003, available at:

<http://aec.cramgo.nl/uploadmedia%5CBerlin%20Communiqu%202003.pdf>, 2/7

² European University Association, EUA’s Policy Position in the Context of the Berlin Communiqué, April 14, 2004., www.eua.be

³ Bologna Follow Up Seminar, „Student Participation in Governance in Higher Education”, Oslo, Norwaz, 12-14 June. Available at: www.see-educoop.net/education_in/pdf/bologna-seminar-oslo2-june03-oth-enl-t02.pdf

⁴ “European Student Handbook in Quality Assurance in Higher Education”(trans.). The National Unions of Students in Europe. ESIB available at: <http://www.esib.org/projects/qap/QAhandbook/>

Bosna i Hercegovina, kao i mnoge druge postkomunističke zemlje, nema praksu efektivnog učešća studenata, niti razvijen sistem kontrole kvaliteta. Iako studentske unije djeluju unutar fakulteta/univerziteta, stepen rada studenata u tim unijama i uticaj studenata na proces obrazovanja su veoma ograničeni, ili čak i ne postoje. Iako Okvirni zakon o visokom obrazovanju (još uvijek nije usvojen) obezbjeđuje okvir za izmijenjeno mjesto studenata – učešće studenata u tijelima odgovornim za donošenje odluka, kao i učešće studenata u procesu evaluacije unutar fakulteta⁵, još uvijek nije jasno kako to učiniti.

S tim u vezi provedeno istraživanje imalo je za cilj razvoj modela optimalnog učešća studenata u upravljanju univerzitetom i osiguranju kvaliteta na sarajevskom univerzitetu. Svrha jačanja mjesta studenata unutar univerziteta je pretpostavka da će ono poboljšati kvalitet obrazovanja na Univerzitetu u Sarajevu, kao i da će zadovoljiti bolonjske standarde, čiji je potpisnik država BiH. Da bi se preporučio efektivan model učešća studenata, istraženi su različiti modeli učešća studenata. Cilj analize bio je da se prepoznaju dobre prakse/procedure i da se istraži njihovo funkcioniranje ukoliko bi se primijenilo na sadašnjoj strukturi i u postojećim okolnostima na sarajevskom univerzitetu. Optimalan model za Univerzitet u Sarajevu je pripremljen kako bi se osiguralo svrsishodno učešće studenata u trenutnoj situaciji.

Osiguranje adekvatnog učešća studenata u svim aspektima procesa visokog obrazovanja je ključni preduslov za primjenu bolonjskih standarda za visoko obrazovanje. Nadalje, jedan od ciljeva visokog obrazovanja je jačanje razvoja aktivnog, kritičkog i konstruktivnog građanina. Demokratska akademska zajednica i studentske organizacije imaju važna mjesta u razvoju ovih kvaliteta. To je razlog zašto “demokratski, zasnovan na partnerstvu, odnos između uprave institucija visokog obrazovanja, zaposlenih, studenata i studentskih organizacija ima ogromnu važnost u stvaranju demokratskog okruženja a ne samo sistema, koji upravlja ovim organizacijama.”⁶ Visoko obrazovanje je više nego samo proizvod ili usluga, jer ono igra važnu ulogu u općem razvoju društva.⁷

⁵ Council of Europe (18 December 2003). Framework Law on Higher Education, Bosnia and Herzegovina. Final version of the Council of Europe

⁶ “Students Rights – Human Rights, The National Union of Students in Europe. ESIB. available at: www.esib.org/poliies/human_rights-student_rights.htm, 3/3

⁷ General Report, Bologna Follow-up Seminar. “Students participation in Governance in Higher Education, Oslo, Norway, 12/14 of June 2003, <http://www.esib.org/documents/studentpart-generalreport.pdf>; 10/15

Metodologija

Dokument sa načelima je sačinjen u četiri glavna odjeljka, sa izvjesnim brojem pododjeljaka. Prvi odjeljak razrađuje osnovni koncept kontrole i osiguranja kvaliteta, njegovu ulogu unutar bolonjskog procesa, i ulogu datu studentima unutar samog procesa. Portret sarajevkog univerziteta sa posebnim osvrtom na formalne odredbe i stvarno učešće studenata u procesu donošenja odluka i osiguranja kvaliteta je razrađen u drugom odjeljku. Najbolje prakse u postupku obezbjeđenja efektivnog učešća studenata na različitim univerzitetima su obrađene u trećem odjeljku ovog dokumenta, dok se posljednji dio bavi procedurama za svrsishodno učešće studenata na Univerzitetu u Sarajevu u postojećim okolnostima.

Metodologija istraživanja kombinira **metod analize sadržaja** primjenjen na različite zakonske dokumente, kominikee, internu regulative univerziteta, samoevaluaciju univerziteta, izvještaje o procjeni univerziteta koje su pripremile priznate državne i međunarodne organizacije, zainteresirane grupe i pojedinačni stručnjaci, letke studentskih unija, časopise, itd.; **metod ciljne grupe** koji je specifično urađen za ovo istraživanje, koristeći uzorak od 18 studenata upisanih na Univerzitet u Sarajevu (sa različitih fakulteta i različitih godina studija), sa ciljem da se istraži njihova percepcija različitih aspekata funkcioniranja sarajevskog univerziteta; **razgovore** obavljene sa rukovodnim osobljem unija studenata koje funkcioniraju na sarajevskom univerzitetu. Uz to, **komparativni metod** je primijenjen za analizu dobrih praksi čime se osigurava efikasno učešće studenata na različitim univerzitetima.

Glavni nalazi

Glavni nalazi izvršenih istraživanja su:

- Nepostojanje (ili neadekvatnost) tekućeg pravnog okvira za učešće studenata u osiguranju kvaliteta i tijelima zaduženim za donošenje odluka
- Nepostojanje formalnih odredbi za sistem kontrole kvaliteta na univerzitetu
- Nepostojanje standardiziranih normi, uloga i procedura u gotovo svim segmentima funkcioniranja univerziteta i fakulteta (na primjer: ne postoji princip ispitivanje načela, ne postoje standardizirani načini ispitivanja, a tako ne

postoje standardizirani načini predavanja, niti postoji podrška unijama/asocijacijama studenata, itd.)

- Povremeno pokretanje studentskih anketa bez ikakvog standardiziranog sistema primjene rezultata
- Ne postoji kultura standardiziranja i stvaranja transparentnih i efikasnih načela na Univerzitetu u Sarajevu
- Ogroman jaz između formalnog i stvarnog učešća studenata
- Ogromna udaljenost između akademskog osoblja i studenata
- Slabe studentske organizacije
- Ogroman broj nejasnoća među članovima po pitanju članarine, nedostatak znanja o načinu izbora upravljačkih tijela, vrstama upravljačkih tijela na univerzitetu, itd.
- Neke od postojećih unija su označene ličnim interesima studenata koji ih predvode, što često stvara otpor prema takvom načinu samoorganiziranja
- Apatija studenata, nedostatak interesa za učešćem u procesu upravljanja i procedurama, u radu studentskih organizacija
- Nedostatak znanja među studentima o njihovim pravima

Učešće studenata u visokom obrazovanju, najbolje prakse

Da bi se preporučio efektivan model učešća studenata, ova studija se bavi različitim modelima najboljih praksi učešća studenata u visokom obrazovanju u tri evropske zemlje: Švedska, Njemačka i Mađarska. Iako postoji mnogo primjera dobrih praksi u Evropi, ova tri uzorka su izabrana da bi se prikazale najbolje prakse učešća studenata u tri oblasti:

1. Visok stepen učešća studenata u sistemu osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja na državnom i međunarodnom nivou, kao što je to slučaj u Švedskoj
2. Visok stepen učešća studenata i uticaj na organe institucija visokog obrazovanja koji donose odluke, kao što je to slučaj u Njemačkoj, i
3. Visok stepen organizacije studenata što je preduslov za uticanje na proces donošenja odluka, kao i na kvalitet visokog obrazovanja, kao što je slučaj u Mađarskoj

Ovim ne pokušavamo reći da ovi primjeri nemaju ili isključuju druge dvije oblasti. Naprotiv, u najefiksnijim sistemima učešća studenata u visokom obrazovanju, sve tri oblasti su međusobno povezane i zavise jedna od druge. Stoga, slučaj Mađarske pokazuje potrebu dobro organizirane i proaktivne studentske organizacije u postkomunističkim zemljama, u kojima je visoko obrazovanje u tranziciji od veoma jakog “tradicionalno komunističkog” sistema visokog obrazovanja ka onom kompatibilnom sa evropskim prostorom visokog obrazovanja. Dobro organizirana i proaktivna studentska organizacija u Mađarskoj je viđena kao preduslov za osiguranje većeg uticaja studenata na prostor zakonodavstva i sistema osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja. Slučaj Njemačke predstavlja visoko razvijen model zastupljenosti studenata u organima institucija visokog obrazovanja koje donosi odluke, u kojem je akcenat stavljen na zastupljenost studenata u upravljačkim tijelima univerziteta, u obliku potrebe postojanja kontrateže drugim veoma bitnim akterima visokog obrazovanja (npr. profesori i administrativno osoblje). Slučaj Švedske pokazuje da ovaj visoko razvijen sistem učešća studenata na svim nivoima, a naročito svrsihodan uticaj studenata na osiguranje kvaliteta visokog obrazovanja, predstavlja preduslov za pravni okvir koji obezbjeđuje studentima da učestvuju u tijelima koji donose odluke i visok stepen studentske organizacije.

Cilj je istražiti funkcioniranje ponuđenih modela ukoliko bi se primijenili na postojeće strukture u uslovima sarajevskog univerziteta. Rezultat toga jeste razvijen model studentske participacije koji slijedi.

Preporuke i prednosti ponuđenih modela

1. Državni nivo

- 1. Učešće studenata u upravljačkim tijelima visokog obrazovanja.** Zakon bi trebao propisati da tri predstavnika studenata aktivno učestvuju (i imaju pravo glasa) u radu grupe za visoko obrazovanje, formirane u okviru Ministarstva civilnih poslova. Zakonom bi također trebalo propisati razumno učešće predstavnika studenata u radu Senata univerziteta, upravnih odbora/trezora, nadzornih odbora i rektorata. Zakonom bi trebalo propisati da svoje predstavnike

u upravljačkim tijelima univerziteta imenuje Unija studenata na univerzitetu, i da oni imaju pravo glasa. Štaviše, trebalo bi napraviti takav sistem glasanja u ovim tijelima da predstavnici studenata ne zastupaju slabu manjinu. Iste principe bi trebalo primijeniti na predstavnike studenata u upravljačkim tijelima fakulteta, naročito Naučno nastavnom vijeću. Predstavnike studenata u tim tijelima treba da imenuju unije studenata na fakultetima.

2. Sistem unija studenata. Zakon bi trebao definirati osnovne principe studentske organizacije na državnom nivou, nivou univerziteta i nivou fakulteta. Trebalo bi formirati Državnu uniju studenata (ili savez entitetskih unija studenata). Članovi te unije trebali bi biti članice Unije univerziteta. Državna unija studenata bi trebala predstavljati interese studenata u BiH. Državna unija studenata bi trebala predložiti svoja tri predstavnika koja će raditi u sastavu grupe za visoko obrazovanje, formirane u Ministarstvu civilnih poslova. Ministarstvo civilnih poslova bi trebalo da snosi osnovne operativne troškove unije. Zakonom bi se trebali propisati osnovni principi funkcioniranja unija studenata na univerzitetu, što uključuju: **(a)** Unija studenata na univerzitetu predstavlja interese studenata na univerzitetima. **(b)** Predsjednika unije direktno biraju svi studenti, sa mandatom od jedne godine. **(c)** Polovina generalne skupštine unije se bira direktno a drugu polovinu članova biraju savezi/unije fakulteta.. **(d)** Savezi/Unije studenata na univerzitetu se finansiraju iz članarina i proračuna univerziteta. Zakon bi također trebao propisati osnovnu ulogu studenata organiziranih na nivou fakulteta, kako slijedi: **(a)** Zakonska je obaveza studenata da budu članovi unije studenata svog fakulteta, **(b)** Predsjednika i Generalnu skupštinu biraju svi studenti tog fakulteta direktno sa mandatom od jedne godine **(c)** Unije studenata na univerzitetu se finansiraju iz članarine i proračuna fakulteta.

3. Sistem osiguranja kvaliteta i Agencija za akreditiranje. Uspostava Državnog sistema osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja predstavlja važan preduslov za uvođenje bolonjskih standarda, a samim tim i integraciju visokog obrazovanja BiH u evropski obrazovni prostor. Stvaranje Državne agencije za akreditiranje kao najvišeg organa osiguranja kvaliteta i sistema kontrole će se uskoro desiti u BiH. Postoje različiti modeli takvih agencija u evropskim zem-

ljama (u nekim slučajevima se agencija formira kao potpuno neovisno tijelo, u drugim je agencija u sastavu ministarstva obrazovanja, itd.). Ipak, glavna uloga agencije je da izvana procijeni kvalitet institucija visokog obrazovanja i da osigura akreditiranje za one koji ispunjavaju zahtjeve kvaliteta. Državni zakon o osiguranju kvaliteta i sistemu kontrole visokog obrazovanja u BiH, koji bi se trebao usvojiti kao dio veće reforme visokog obrazovanja u BiH, trebao bi propisati uspostavu Državne agencije za akreditiranje. Isti zakon bi trebao obezbijediti adekvatno učešće studenata u radu Agencije i u cijelom sistemu osiguranja kvaliteta i kontrole. Taj zakon bi trebao definirati uspostavu Vijeća studenata, koje bi funkcioniralo u sastavu Državne agencije za akreditiranje. Vijeće studenata bi se trebalo sastojati od predstavnika Državne unije studenata i predstavnika svih unija studenata na univerzitetu. Vijeće studenata bira svoje predstavnike u tijelima koja su odgovorna za procjenu, planiranje i primjenu vlastite procjene. Sve strateške odluke Agencije za akreditiranje trebaju biti usvojene u dogovoru sa Vijećem studenata. Vijeće studenata je odgovorno za uspostavu mehanizama koji bi trebali osigurati adekvatno učešće studenata (a ne samo predstavnika unija, već daleko šire učešće studenata) u radu vanjskih komisija i nastavku rada na procjenama.

Neformalno učešće studenata u upravljanju visokim obrazovanjem na državnom nivou

Trebalo bi primjenjivati formalne odredbe za učešće studenata u upravljanju visokim obrazovanjem zasnovanom na državnom zakonodavstvu, opisanom gore, kao i mehanizme za neformalno učešće u poslovima i zadacima visokog obrazovanja unutar Ministarstva civilnih poslova i Državne agencije za akreditiranje. Mehanizmi za šire učešće studenata u radu Grupe za obrazovanje i akreditiranje trebali bi uključiti studentske debate, odgovorne studentske grupe, periodične preglede vezane za značajnije odluke ministarstva i Agencije.

2. Nivo univerziteta

Uzimajući u obzir da univerziteti danas predstavljaju veoma slabu instituciju i da će se veće reforme sistema visokog obrazovanja pokrenuti sa državnog nivoa, predložene pre-

poruke su usmjerene na pripremu struktura univerziteta za buduće daleko jače mjesto u procesima visokog obrazovanja, a naročito osiguranju kvaliteta i sistemu kontrole; kao i daleko aktivniju ulogu studenata u ovim procesima. Interni dokumenti univerziteta bi precizno trebali definirati:

1. Učešće studenata u upravljačkim tijelima univerziteta. Državni zakoni će zahtijevati razumnu zastupljenost studenata u radu Senata univerziteta, upravnih odobara/trezora, nadzornih odbora i rektorata. Štaviše, taj isti zakon neće dozvoliti da predstavnici studenata imaju samo ulogu posmatrača u procesu donošenja odluka na univerzitetima. Na osnovu državnih zakona, interni dokumenti univerziteta bi precizno trebali definirati mehanizme kojima se zaobilazi marginalizacija predstavnika studenata u procesu donošenja odluka tih tijela. Ovi mehanizmi bi trebali odrediti procenat glasova dodijeljenih predstavnicima studenata za svako tijelo univerziteta i svaku oblast rada univerziteta. Senat u pratnerstvu sa unijom studenata univerziteta bi trebao razviti ove mehanizme, a potom ih ugraditi u formalne dokumente univerziteta. Model učešća predstavnika unije na odjsecima u upravljačkim tijelima fakulteta bi se trebao propisati internim pravilnicima univerziteta: **(a)** broj predstavnika studenata u svakom tijelu fakulteta, **(b)** sistem glasanja unutar upravljačkih tijela fakulteta čime se obezbjeđuje optimalan uticaj predstavnika studenata.

2. Savezi/Unije studenata. Državni zakoni će propisati osnovne principe funkcioniranja unija studenata na univerzitetima i unija na fakultetima, kao što je:

- Predsjednik unije na univerzitetu i polovina generalne skupštine unije se biraju direktno, a drugu polovinu imenuju unije na fakultetima
- Predsjednik i generalna skupština svakog fakulteta se biraju direktno
- Unije studenata na univerzitetu se finansiraju iz članarina i proračuna univerziteta
- Unije na fakultetima se finansiraju iz članarina i proračuna fakulteta

Interni propisi fakulteta bi trebali razviti detaljnije procedure vezane za izbor predstavnika studenata unutar sistema unija studenata. Izbori bi se trebali

održavati jednom godišnje, a za to bi trebale biti zadužene unije na odsjecima. Sistem glasanja i imenovanja bi se trebao razviti sa posebnim osvrtom na jačanje demokratskih principa unutar unije. Sistem bi se trebao kreirati i usvojiti od unija studenata na univerzitetu i rektorata/senata, a da se on dalje ugradi u interne propise univerziteta i fakulteta. Štaviše, unija bi trebala predložiti godišnji finansijski plan unija koji bi usvojio rektorat. Veći izvori finansiranja unija (što treba propisati državnim zakonom) su: dio članarine koju prikupe unije na fakultetima i dio iz proračuna univerziteta (tačan iznos proračuna namijenjen za osnovne operativne troškove treba definirati u Statutu univerziteta). Unija studenata ima pravo predložiti druge aktivnosti kojima se prikupljaju sredstva, a koji su direktno vezani za rad univerziteta kao što je rukovođenje univerzitetskom bibliotekom, univerzitetskim internet centrima, univerzitetskim kafeterijama, itd. Interni propisi univerziteta bi također trebali propisati da se unije na fakultetima finansiraju iz članarine i proračuna fakulteta. Upravljačka tijela fakulteta bi trebala omogućiti i druge načine prikupljanja sredstava za rad unije. Unija na univerzitetu je u obavezi, prema unutrašnjoj organizaciji da periodično sprovodi ankete među studentima, organizira debate studenata, i da redovno informira cjelokupnu studentsku populaciju o svom radu.

- 3. Sistem osiguranja kvaliteta i vlastita procjena.** Važan dio sistema osiguranja kvaliteta je vlastita procjena univerziteta i nastavak tog procesa. Primjena sistema osiguranja kvaliteta zahtijeva učešće studenata u samo-procjeni visoko-školske institucije, uključujući i periodičnu ocjenu rada nastavnog osoblja, plana i programa, itd. Univerzitet u Sarajevu je već uspostavio tim za vlastitu procjenu rada, a studenti nisu pravilno zastupljeni u tom timu. Interni propisi univerziteta koji pokrivaju oblast uspostave i kontrole osiguranja kvaliteta unutar Univerziteta u Sarajevu bi trebali ugraditi mehanizme za adekvatno učešće studenata u tim procesima, što obuhvata: **(a)** adekvatan broj studenata koji učestvuju u radu tima za osiguranje kvaliteta, a koje predlažu unije studenata na univerzitetu, **(b)** razvoj mehanizama i procedura koji će osigurati uticaj studenata na procese donošenja odluka unutar tima, **(c)** uvođenje šireg učešća studenata i njihove prakse (studentske debate, forumi, ankete sprovedene među studentima, itd) vezano za značajnije odluke Timu za osiguranje kvaliteta pri Univerzitetu u Sarajevu.

3. Nivo fakulteta

U trenutnoj situaciji, fakulteti predstavljaju najjači nivo na kojem se donose odluke u sistemu visokog obrazovanja u BiH, kao i Univerzitetu u Sarajevu. Štaviše, postoji očiti nedostatak standardizirane prakse učešća studenata u poslovima i zadacima fakulteta. Stoga je činjenica da stepen učešća studenata u upravljanju drastično varira između fakulteta, a očito je da sveukupno učešće studenata i njihov uticaj na djelovanje fakulteta je daleko od optimalnog nivoa.

Državno zakonodavstvo i interni propisi univerziteta jasno defniraju principe i mehanizme za: učešće studenata u upravljanju, funkcioniranje sistema unija studenata i ulogu studenata u sistemu osiguranja kvaliteta i kontrole. Stoga je uloga fakulteta i pravilnika fakulteta da te principe i mehanizme sprovedu u djelo.

Učešće studenata u upravljanju fakultetima

Državni propisi i interni propisi univerziteta detaljno propisuju mehanizme koji pokrivaju broj predstavnika studenata (delegirane od strane unija studenata na fakultetu) koji učestvuju u radu upravljačkih tijela fakulteta (naročito Naučno nastavnom vijeću) i mehanizme za glasanje koji obezbjeđuju dovoljan uticaj predstavnicima studenata u tim tijelima. Ti principi i mehanizmi bi trebali biti ugrađeni i dodatno unaprijeđeni (ukoliko je potrebno) unutar internih propisa univerziteta. Štaviše, fakulteti su odgovorni da se ti mehanizmi primjenjuju i koriste na optimalan način.

Unije studenata na fakultetima

Unije studenata na fakultetima predstavljaju ključni nivo cjelokupnog državnog sistema studentske organizacije. Oni su odgovorni da artikuliraju interese studenata i da ih direktno predstavljaju na nivou fakulteta, a indirektno (putem delegiranja predstavnika studenata) na višim nivoima visokog obrazovanja (univerzitet i nivo države). Ipak, okvir studentskog organiziranja na nivou fakulteta je stvoren državnim zakonodavstvom i internim pravilima univerziteta (gore opisano). Upravljačka tijela fakulteta su u obavezi da ugrade i u potpunosti primijene te principe i mehanizme organiziranja studenata u

interne propise fakulteta. Sljedeće oblasti unija studenata bi trebalo ugraditi u interne propise fakulteta: **(a)** izborni proces (izbor predsjednika unije na fakultetu i generalne skupštine; izbor predsjednika unije studenata na univerzitetu i direktan izbor članova skupštine unije na univerzitetu), **(b)** finansiranje unije na fakultetima (članarine, proračun fakulteta koji planira uniju, drugi izvori mogućeg finansiranja kao što je rukovođenje bibliotekama na fakultetima, internet centrima i kafeterijama, itd.), **(c)** upravljačka struktura fakulteta bi trebala u svoje interne akte ugraditi mehanizme za podršku unijama studenata na fakultetu u procesu organiziranja izbora studenata.

Unije studenata bi u svoje interne akte trebale ugraditi mehanizme kojim će osigurati stalno i široko učešće studenata u poslovima i zadacima unije kao što su: studentske debate, studentske kampanje informiranja, prezentacije rada unija, periodično organiziranje anketa među studentima, itd.

Sistem osiguranja kvaliteta i studentsko učešće na nivou fakulteta

Vanjska procjena osiguranja i kontrole kvaliteta je smještena na državni nivo, a interna samo-procjena i osiguranje kvaliteta je smješteno i regulirano na nivou univerziteta. Stoga se učešće studenata regulira državnim zakonodavstvom i internim aktima univerziteta, a ono je također odgovornost državne unije studenata kao i unije studenata na univerzitetu.

Ipak, uspostava sistema osiguranja i kontrole kvaliteta na Univerzitetu u Sarajevu zahtjeva formiranje timova za vlastito procjenjivanje na svakom od fakulteta. Učešće predstavnika studenata u tim timovima bi trebalo regulirati i ugraditi u interne akte na isti način kako je to učinjeno na nivou univerziteta (gore opisano).

4. Prednosti ponuđenog modela

- Jaka zakonska regulativa učešća studenata na svim nivoima sistema visokog obrazovanja (državni nivo, nivo univerziteta i fakulteta) će obezbijediti jaka formalna prava studentima da postanu partneri u procesu visokog obrazovanja.
- Formalna prava studenata da značajnije učestvuju putem unija studenata

u svim upravljačkim tijelima visokog obrazovanja (uključujući i tijela za uspostavu sistema kontrole kvaliteta) će ojačati uticaj unija studenata.

- Pravo unija studenata da učestvuju u procesu donošenja odluka zajedno sa predloženim modelom finansiranja unija (što će obezbijediti finansijsku održivost i nezavisnost unija) će stvoriti okruženje koje će okupiti studente da učestvuju direktno i indirektno u radu unija studenata.
- Direktno učešće studenata u radu unija (na različitim funkcijama unutar unija i direktno učešće u procesu donošenja odluka u visokom obrazovanju) će postati veoma atraktivno i relevantno kako za institucije visokog obrazovanja tako i studente.
- Sve više studenata će biti zainteresirano da se prihvati funkcija unutar unija, a s tim u vezi stvorice se i konkurencija među predstavnicima unija što za rezultat ima povećanje kvaliteta rada unija.
- Poboljšati će se kvalitet usluga unija i sveobuhvatan kvalitet rada univerziteta.
- Interes za indirektno učešće (učesće na izborima, javne debate, itd.) u poslovima i zadacima unije će povećati učesće cjelokupnog studentskog tijela u poslovima i zadacima visokog obrazovanja.
- Aktivno učešće studenata će ubrzati tranziciju visokog obrazovanja prema sistemu koji je više usmjeren ka studentima, gdje će se oslikavati stvarne potrebe, što sve zajedno rezultira u ukupnom povećanju kvaliteta visokog obrazovanja.
- Takav sistem osigurava povećanje vlasništva studenata nad sistemom visokog obrazovanja, a s tim u vezi će se uticati na aktivnije učesće u procesu učenja koji će nazaobilazno poboljšati rad studenata (manji procenat neuspjeha na ispitima, kraće prosječno vrijeme potrebno za sticanje diplome, itd.).
- Ovo će stvoriti efikasniji, izvodljiviji i jeftiniji sistem visokog obrazovanja.
- Studenti će imati aktivniju ulogu u procesu učenja, smanjiće se broj neuspjeha prilikom polaganja ispita, a nastavno osoblje će imati više vremena za istraživanje i druge razvojne aktivnosti.
- Razvoj i primjena predloženog modela sa adekvatnim učesćem studenata visokog obrazovanja će oplemeniti budućeg građanina koji će postati stubom stvaranja modernog, pluralističkog, demokratskog i razvijenog društva.

ACIPS info

Ko smo mi?

Asocijacija ALUMNI Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije (ACIPS) je nevladino udruženje mladih eksperata/ica na polju demokracije, ljudskih prava, upravljanja državom i humanitarnim poslovima i procesima evropskih integracija. ACIPS je osnovan u februaru 2003. godine, kao rezultat aktivnosti Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu i okuplja više od stotinu aktivnih članova/ica, koji/e su aktivni/e kako u civilnom društvu, tako i u različitim vladinim, nevladinim i međunarodnim organizacijama u Bosni i Hercegovini i u regionu. Jedan od osnovnih ciljeva organizacije je promocija mladih i obrazovanih ljudi i stvaranje mogućnosti za njihovo učestvovanje u društvenim procesima, aktivnija upotreba njihove ekspertize i utjecaj na procese odlučivanja u društvu. Nadalje, iniciranje javne diskusije i podizanje svijesti o krucijalnim pitanjima u društvu, provođenje različitih istraživanja i studija su od primarnog interesa organizacije. Sa snažnom regionalnom perspektivom i činjenicom da ACIPS okuplja članove/ice iz Hrvatske, Srbije i Crne Gore, Makedonije, Albanije, Bugarske ali i šire, ACIPS je u mogućnosti sprovoditi i koordinirati primjetan broj lokalnih ali i međunarodnih projekata zajedno sa svojim lokalnim i regionalnim partnerima.

Zašto ACIPS?

ACIPS želi povećati javnu svjesnost o vitalnim pitanjima na polju demokracije i ljudskih prava, te značaju procesa evropskih integracija u BiH, regionu Jugoistočne Evrope i šire, kroz edukaciju, razmjene informacija i izdavačke aktivnosti. Naš osnovni cilj je doprinijeti poboljšanju poštovanja ljudskih prava, demokracije, upravljanja državom i ispunjavanju uvjeta potrebnih za prijem u Evropsku Uniju. ACIPS ima bogato iskustvo u implementaciji različitih projekata, kao što su debate, seminari, konferencije, istraživanja, kreiranje javnih politika i slično, koji imaju cilj da otvore dijalog i uključe sve faktore civilnog društva u demokratske procese.

Osnovne aktivnosti:

- Organizacija konferencija, javnih debata, seminara, radionica i panel diskusija sa aktivnom participacijom ACIPS članova/ica i renomiranih lokalnih i stranih eksperata/ica iz određenih tematskih oblasti
- Izdavanje ACIPS-ovog periodičnjaka, različitih publikacija, studija, istraživanja i izvještaja
- Implementacija različitih projekta koji se bave civilnim društvom, ljudskim pravima i europskim integracijama
- Davanje podrške i usluga analize strateških odluka vladinih tijela, nevladinih organizacija i međunarodnih organizacija.

Partneri:

Od svog osnivanja ACIPS je surađivao sa različitim lokalnim i međunarodnim organizacijama, kao što su: Fond otvoreno društvo Bosna i Hercegovina, UNDP, OSCE, USAID, US Embassy, Heinrich Boll Stiftung, Delegacija Evropske komisije u BiH, Švicarska Ambasada, Ured Visokog Predstavnik a itd. Osim ovih partnera, ACIPS ima jako blisku suradnju sa univerzitetima širom svijeta i renomiranim ekspertima/icama sa tih univerziteta koji su predavači/ce na CIPS magistrskim programima. (više o ovome na web site-u: www.cps.edu.ba)

Članovi/ice:

Članom/icom ACIPS-a mogu postati svi/e sadašnji/e i bivši/e studenti/ce jednog od tri postdiplomska studija, koordinirana i implementirana od strane Centra za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu (CIPS), kao i osobe sa sličnim obrazovanjem, koje mogu postati počasni članovi ACIPS-a.

**Asocijacija Alumni Centra za
interdisciplinarne postdiplomske studije**

Asocijacija Alumni Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije

Zmaja od Bosne 8, 71 000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Tel/Fax: + 387 33 550 615 , +387 33 550 616 , +387 33 205 383

E-mail: acips@cps.edu.ba, Web: www.cps.edu.ba, www.acips.ba, www.acips.ba/advocacy

